

Warszawa, dnia 26 lipca 2018 r.

**Komunikat Komisji Praw Człowieka
przy Krajowej Radzie Radców Prawnych**

1. Komisja Praw Człowieka przy Krajowej Radzie Radców Prawnych informuje, że 25 lipca 2018 r. wydany został wyrok Wielkiej Izby Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-216/18 PPU *Minister for Justice and Equality przeciwko LM*, dotyczący pytania prejudycjalnego irlandzkiego *High Court* odnoszący się do realizacji Europejskich Nakazów Aresztowania (dalej ENA) wydawanych przez polskie sądy. Trybunał Sprawiedliwości UE rozstrzygnął, że do sądu krajowego państwa mającego wykonać ENA należy ocena tego, czy na przeszkodzie wykonaniu ENA stoi rzeczywiste ryzyko rażącego naruszenia prawa podstawowego do niezawisłego sądu, na tyle poważne, iż może godzić w istotną treść prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, a zarazem odnoszące się do samej osoby, wobec której wydano ENA.
2. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE potwierdził w znacznym stopniu możliwość poddawania w wątpliwość zapewnienia w Polsce prawa jednostek do skutecznego środka prawnego przed sądem, zarówno w postępowaniach wiążących się ze stosowaniem prawa UE (gdzie zastosowanie miałby art. 47 Karty Praw Podstawowych UE), jak i w postępowaniach bez tego elementu (gdzie miałyby zastosowanie art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka lub art. 45 Konstytucji RP) i wskazał w uzasadnieniu na prawdopodobieństwo istnienia w Polsce rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego.
3. Publicznie prezentowane stanowiska innych instytucji i gremiów międzynarodowych, w tym m.in. Komisji Weneckiej, Komisji Europejskiej, Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka - ODIHR, Specjalnego Sprawozdawcy ONZ, czy Grupy Państw Rady Europy Przeciwko Korupcji - GRECO wskazują również na powszechne wątpliwości, co do istnienia w Polsce realnych gwarancji prawa do skutecznego środka prawnego przed sądem.
4. Komisja Praw Człowieka poddaje pod rozważenie w postępowaniu przed polskim sądem zasadności podniesienia zarzutu naruszenia prawa materialnego, tj. art. 6 EKPC (gwarantującego prawo do rzetelnego procesu w związku z orzekaniem w tym procesie osoby lub osób, która lub które powinny być wyłączone od orzekania z mocy ustawy jako pozbawiona przymiotu niezależności lub niezawisłości) z uwagi na systemowy deficyt prawa do skutecznego środka prawnego przed sądem. Zaleca się również rozważenie przez pełnomocników w toku postępowania możliwości i konieczności skorzystania z instytucji wyłączenia sędziego w razie wątpliwości, co do jego niezależności i niezawisłości lub wyłączenia sądu, aby wykazać, że uczyniono wszystko dla potrzeb rozpoznania sprawy przez niezawisły i niezależny sąd.
5. Komisja Praw Człowieka przypomina, że „od skarżącego wymaga się, aby w postępowaniu krajowym podniósł zarzut naruszenia Konwencji przynajmniej przed organem, który jako ostatni rozstrzygnął w sprawie (zob. wyr. Europejskiego Trybunału Prawa Człowieka w sprawie *Cardot*, par. 34–35; wyr. ETPCz z 15.11.1996 r. w sprawie *Ahmet Sadik p. Grecji*, par. 30–33). [...] Skuteczne jest powołanie się na przepisy prawa krajowego, np. konstytucji, które zawierają gwarancje porównywalne do tych zawartych w Konwencji (zob. wyr. ETPCz w sprawie *Castells*, par. 31)” (w ten sposób: L. Garlicki [red.], *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*.

Komentarz do artykułów 19–59, Warszawa 2011, w nb. 12 do art. 35 EKPC). Brak podniesienia zarzutu naruszenia któregokolwiek z praw przewidzianych w Konwencji co najmniej „co do zasady” („in substance”) w toku postępowania przed organami krajowymi skutkuje niedopuszczalnością skargi do ETPC.

6. Komisja Praw Człowieka przypomina również, że Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności jest umową międzynarodową, która została ratyfikowana przez Polskę za zgodą wyrażoną w ustawie. Zgodnie z art. 91 ust. 2 Konstytucji ma ona zatem pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową i w takich przypadkach w zakresie należytej staranności profesjonalnego pełnomocnika leży obowiązek powołania się na nią wprost.

Przewodnicząca Komisji Praw Człowieka
przy Krajowej Radzie Radców Prawnych
Magdalena Witkowska

